

Bosanski planinski konji

V Sloveniji že v 15. stoletju

Planinski konji z območja Bosne in Hercegovine ter Dalmacije so v Slovenijo prišli že v 15. stoletju z Uskoki – pribežniki, ki so zapustili svoje domove zaradi vpadov Turkov. Uskoki so bili prebivalci BiH in Dalmacije krščanske veroizpovedi. V Slovenijo so prišli s svojim borim premoženjem, culo in konjem, na katerega so bili navezani in od njega odvisni. Naselili so se na območju Bele krajine in Notranjske in se postopoma asimilirali s tamkajšnjim prebivalstvom.

Med drugim so Uskoki na Pivškem na svojih majhnih planinskih konjih za gospodo, ki je bila lastnik mitnice v Zagorju, na konjih nadzirali in lovili ljudi, ki so se izogibali plačilu mitnine. Kot najeti vojaki so na svojih konjih pomagali tudi vojski deželnega kneza Porcija pri dokončni zadušitvi 2. vseslovenskega punta leta 1635 pod gradom Šilentabor. Znani slovenski junak Martin Krpan, znan iz povesti Frana Levstika, je na Dunaju premagal Brdavska in tihotapil sol ali soliter na Pivškem in Notranjskem. Imel je malo

bosansko kobilico, saj drugih malih konj takrat zanesljivo ni bilo. Krpanova kobilica ima v povesti pomembno vlogo in tudi poučna sporočila o zanesljivosti, vzdržljivosti in moči.

Dr. Milan Jazbec v svoji knjigi *Diplomat Martin Krpan* vabi k svojevrstnemu branju in razumevanju osrednjega slovenskega literarnega junaka, ki ga poskuša videti in dojeti kot diplomata, kar smo predstavili v prejšnji številki naše revije.

Meja med habsburško – avstrijsko monarhijo, kasneje Avstro-Ogrsko in

Bosno, ni bila »zaprta« in strogo varovana, trgovanje je bilo živo, prav tako tudi trgovina s planinskimi konji z območja Bosne. Na tisoče bosanskih planinskih konj je bilo v 1. svetovni vojni vključenih v gorsko vojno na zahodni fronti, katere sestavni del je bila soška fronta. Po vojni je v zahodni Sloveniji in tudi v Avstriji na Tirolskem ostalo precejšnje število teh konj, njihovo uporabno vrednost so zelo cenili v hribovitih območjih. Uporaba teh konj v Sloveniji se je še razširila po 1. svetovni vojni, ko je Slovenija postala sestavni del države SHS, kasneje Kraljevine Jugoslavije. Bosanski planinski konji so bili v primerjavi z drugimi težjimi delovnimi konji malemu slovenskemu kmetu lažje dostopni in sorazmerno poceni. Prav tako so ti konji zaradi skromnosti in vzdržljivosti tudi mnogo bolj primerni in vsestransko uporabni za nošenje tovora, vleko in jahanje. Po drugi svetovni vojni se je bosanskim planinskim konjem, ki so jih v manjši meri vzrejali in uporabljali v Sloveniji, dodatno pridružilo še na desetine skupin »samaršev«, ki so v glavnem nosili drva iz težko dostopnih gozdov do bližnjih cest. Drva so bila po drugi svetovni vojni tja

Bosanski planinski konji so se pojavili na naših tleh že v 15. stoletju.

Dostava goriva za mehanizacijo ob gradnji kranjskogorskih smučišč.

Po drugi svetovni vojni so bili nepogrešljivi pri prenosu drv iz gozdov.

do sedemdesetih let prejšnjega stoletja pomemben izvozni artikel, predvsem v Italijo. V vsaki skupini »samarašev« je bilo od 15 do 20 konj in trije do štirje delavci iz Bosne. Nekaj teh delavcev je delalo kot sezonski delavci, lastniki teh konj in tudi veliko delavcev pa se je za stalno preselilo v Slovenijo in se asimiliralo. Večina bosanskih planinskih konj je v Sloveniji tudi ostala, večji del v lasti priseljenih in asimiliranih Bosancev ali Hercegovcev, ki so bili samarjenja – tovorjenja s temi konji – najbolj večji, nekaj pa so jih pokupili tudi Slovenci in nadaljevali delo v gozdovih, pri oskrbi in gradnji planinskih koč v visokogorju, gradnji

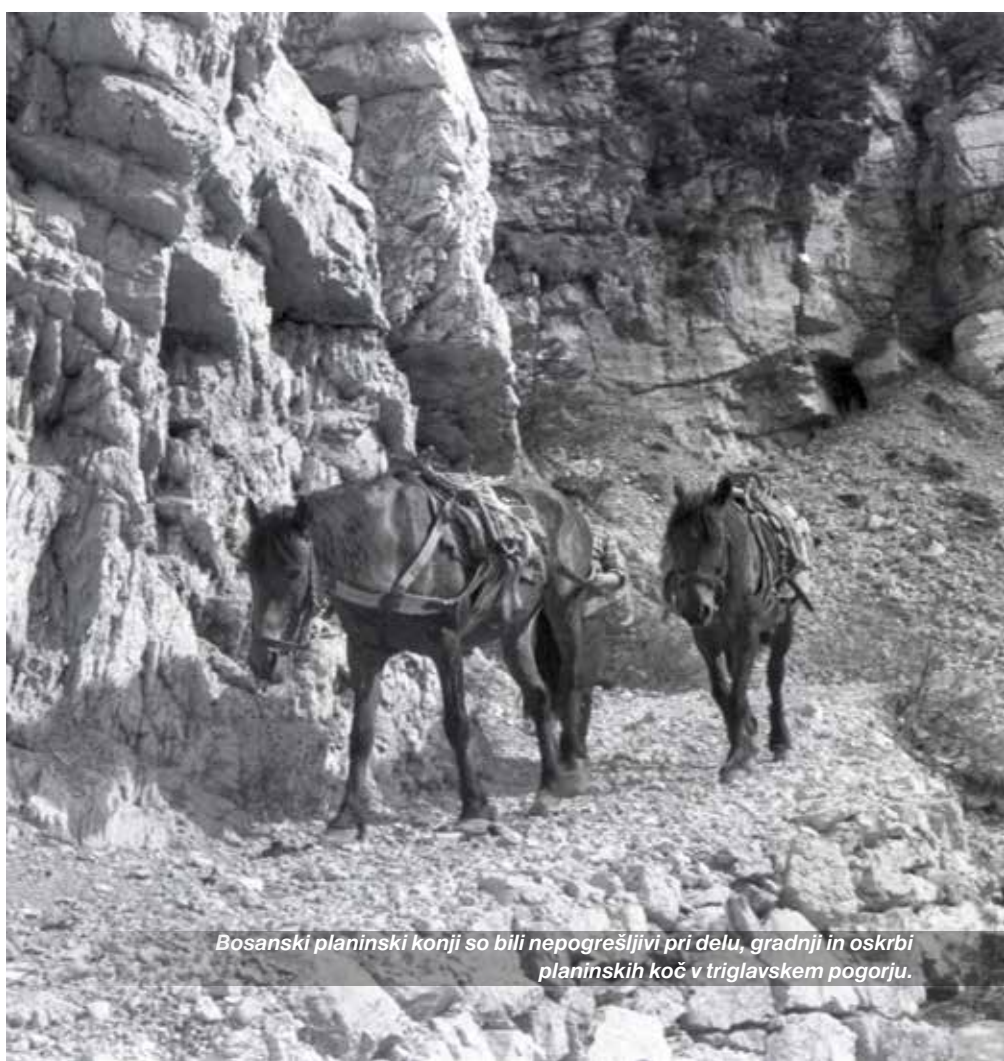
daljnovidov in drugih objektov v težko dostopnih območjih Slovenije. Naj omenimo samo nekaj najbolj poznanih: družine Grebenar, Šlišković, Jezerački, bratje Đotlo itd., ki so nosili drva na Kočevskem, v Brkinih, Beli krajini. V Zasavju brata Danilo in Ilija Čelan, kasneje pa so to prevzeli Slovenci, Dornik in Kolman iz Hrastnika, Kuder iz Zagorja in drugi. Še danes drva iz gozdov nosijo konji Ilije Vidovića in Mladena Barića na Tolminskem in Idrijskem. Ne nazadnje ne smemo pozabiti bosanskih planinskih konj, ki jih je v svoji sestavi tudi v Sloveniji imela in uporabljala v bivši Jugoslaviji JLA in so po razpadu Jugoslavije ostali v Sloveniji pri zasebnih lastnikih in

rejcih. Po osamosvojitvi leta 1991 in zaradi razmer v BiH je število teh konj v Sloveniji počasi upadalo, saj ni bilo mogoče uvoziti žrebcev in kobil za osvežitev obstoječe populacije, lastniki pa so kobile pripuščali tudi pod žrebce drugih križanih pasem. Po formiranju rejskega centra – ergele Planido v letu 2008, ki vzreja v čisti pasmi, se število bosanskih planinskih konj ponovno povečuje. Zanje je vse več zanimanja, predvsem za namene rekreativnega jahanja, za otroke in manjša občasna dela na malih in ekoloških kmetijah.

Manca Mirnik
Foto: **Matjaž Mesarič**, arhiv **Jožeta Pintarja ml.**

Več o tej pasmi si lahko preberete na www.bosanskikonj.si ali v novi knjigi **Bosanski planinski konj**, najstarejša avtohtona pasma na Balkanu v izumiranju, ki jo lahko naročite na naslovu planido@siol.net. Knjiga treh avtorjev obsega 320 strani in skoraj 400 fotografij.

Bosanski planinski konji so bili nepogrešljivi pri delu, gradnji in oskrbi planinskih koč v triglavskem pogorju.